

Riktlinjer och principer för medborgardialog i Tierps kommun

Dokumentets giltighet och beslut

Dokumentnamn: Riktlinjer och principer för medborgardialog
Gäller för: Kommunstyrelsens verksamheter
Gäller fr o m: 2021-09-21
Gäller t o m: 2025-12-31
Fastställd av: Kommunfullmäktige § 110/2021
Fastställd: 2021-09-21
Diarienummer: KS 2021/511

Dokumentansvar och handläggning

Dokumentansvarig: Kristina Sennblad, Enhetschef, Kvalitet och strategisk utveckling
Handläggare: Sanna Gunnarsson, utredare/utvecklare, Kvalitet och strategisk utveckling

Dokumenthistorik

Tidigare beslut: Kommunfullmäktige § 74/2017
Ersätter: Riktlinjer och principer för medborgardialog (Dnr KS 2017/495)

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte	4
Medborgardialog i Tierps kommun	4
Begrepp och definition	4
Varför medborgardialog?	5
När ska medborgardialog hållas?	6
Delaktighetsformer och metoder	6
Att ta beslut om medborgardialog: process och ansvar	8
Principer för medborgardialog	10
Referenser	10

Inledning

”Det ska vara lätt för invånarna i Tierps kommun att engagera sig och delta i den lokala samhällsutvecklingen. Alla behöver hjälpas åt.” - Tierps kommuns Vision

Vi vet att många medborgare är intresserade av och vill bidra till den lokala samhällsutvecklingen i Tierps kommun. Det representativa systemet är ett viktigt sätt för medborgare att påverka, men det behöver kompletteras. I och med Tierps kommuns bidrag till genomförandet av FN:s globala mål för hållbarhet genom Agenda 2030 ökar betydelsen av medborgardialog. I Agenda 2030 betonas en inkluderande utveckling i flera utav de globala hållbarhetsmålen, såsom målen God utbildning, Minskad ojämlikhet och Hållbara städer och samhällen. En medskapad och tillitsbaserad samhällsstyrning är av betydelse för att värna och stärka den lokala demokratin. Att skapa former för delaktighet och dialog är därför en viktig fråga. Medborgardialog handlar i grunden om att ta till vara medborgarnas kunskaper och idéer och se dem som en tillgång för att forma framtiden i Tierps kommun.

Bakgrund

Tierps kommun har arbetat med former för medborgardialog sedan 2011. Den första riktlinjen med principer för medborgardialog fastställdes av kommunfullmäktige i juni 2014. Sveriges kommuner och regioner (SKR) stödjer kommuner och regioner i att utveckla former och metoder för medborgardialog. Tierps kommun ingår i SKRs kunskapsnätverk för att utveckla medborgardialog för ett demokratiskt och socialt hållbart samhälle.

Syfte

Syftet med Riktlinjer och principer för medborgardialog är att vägleda Tierps kommuns arbete med medborgardialog. Riktlinjerna och principerna ska understödja ett systematiskt och samordnat arbete med medborgardialoger där ansvarsfördelningen mellan förtroendevalda, tjänstepersoner och medborgare är tydlig.

Medborgardialog i Tierps kommun

Begrepp och definition

Medborgardialog är ett verktyg där medborgare bjuds in till att samskapa kunskap och beslutsunderlag tillsammans med förtroendevalda. Medborgardialogen ska genomföras systematiskt och resultaten ska användas. Det kräver att dialogens fråga, målgrupp och påverkbarhet är tydligt definierad.

Medborgardialog är ett komplement till det representativa systemet. Dialogen kan bidra med beslutsunderlag, men det slutgiltiga beslutet fattas alltid av politikerna. En förutsättning för medborgardialog är att frågan och beslutsfattare är påverkbara. I Tierps kommun är medborgardialog de förtroendevaldas möjlighet att möta och

lyssna in medborgares perspektiv på ett systematiskt sätt. Förtroendevalda ska alltid genomföra och vara delaktiga i medborgardialogen, med stöd av tjänstepersoner.

En medborgardialog vänder sig inte endast till invånare i en kommun. Istället definieras medborgare som alla som bor, verkar, lever i eller har en relation till kommunen.

Kommunen genomför flera olika typer av dialoger, några av de vanligaste presenteras i tabellen nedanför. Utöver dialogformerna i tabellen finns ytterligare samverkansformer, till exempel Idéburet Offentligt Partnerskap och Lokal överenskommelse, som kan utgöra plattformar för dialog. Detta dokument hanterar den första typen av dialog: medborgardialog.

Tabell: Definitioner av olika typer av dialoger

Typ av dialog	Definition
Medborgardialog	<p>Är ett verktyg där medborgare bjuds in till att samskapa kunskap och beslutsunderlag tillsammans med förtroendevalda. Medborgardialogen ska genomföras systematiskt och resultaten ska användas. Det kräver att dialogens fråga, målgrupp och påverkbarhet är tydligt definierad.</p> <p>Medborgardialog genomförs av och med förtroendevalda, med stöd av tjänstepersoner.</p>
Intressentdialog (organisationsdialog)	<p>Handlar om att ta in synpunkter runt enskilda frågor. Synpunkterna blir en del av underlaget inför beslut. Det kan vara specifika grupper som inbjuds eller så kan inbjudan gälla hela allmänheten.</p> <p>Intressentdialog genomförs av tjänstepersoner, förtroendevalda kan dock närvara.</p>
Brukardialog/kunddialog	<p>Handlar om att ta in synpunkter runt enskilda frågor som är intressanta för en specifik grupp av brukare/kunder. Syftet med en brukardialog och kunddialog är att förbättra verksamheterna och den service kommunen erbjuder.</p> <p>Brukardialog och kunddialog genomförs av tjänstepersoner.</p>
Brukarråd	<p>För att ta tillvara på specifika gruppers synpunkter finns formaliserade brukarråd: pensionärråd, rådet för funktionshindradefrågor och näringslivsråd.</p> <p>Dessa dialoger förs mellan representanter för olika intresseorganisationer och förtroendevalda. Tjänstepersoner finns också med som administrativt stöd och för att bidra med fackkunskap.</p>
Samråd	<p>I vissa fall finns lagkrav på att samråd med olika intressenter genomförs, det gäller främst den fysiska planeringen som regleras enligt plan-och bygglagen (PBL).</p> <p>Samråd genomförs av tjänstepersoner.</p>

Varför medborgardialog?

Medborgardialog är ett viktigt verktyg för att kommunen ska kunna fatta kloka, hållbara beslut och göra prioriteringar. Genom att bidra med kunskap om medborgares perspektiv, idéer och värderingar kan både den lokala demokratin och kommunens effektivitet öka. Medborgardialogen medverkar till kommunens bidrag till genomförandet av de globala hållbarhetsmålen och Agenda 2030 genom att stärka en inkluderande samhällsutveckling.

Genom att skapa en arena för medborgare att bidra till beslutsprocesser ökar medborgarnas kunskap och förståelse för de demokratiska processerna och komplexa beslut. Medborgardialoger kan stödja det representativa systemet genom att skapa transparens, öka kunskapen om systemet och utveckla samspel mellan de som styr och medborgarna. Dessutom kan samhällsengagemanget, ansvarskänslan och tilliten för det demokratiska systemet öka bland medborgare. Att medborgardialogen blir en del av beslutsprocessen är viktig så att flera medborgare kommer till tals, inte bara starka grupper.

Systematiska medborgardialoger kan öka legitimiteten för beslutsfattare och öka möjligheten för förståelse och genomförande av insatser. Det kan även ge ökad kunskap om behov och önskemål hos medborgarna vilket kan leda till att utbud bättre möter efterfrågan. Ökad transparens i lokala beslutsprocesser kan också leda till bättre kvalitet på kommunala tjänster.

När ska medborgardialog hållas?

En grundförutsättning för medborgardialog är att det finns ett genuint intresse från de förtroendevalda att lyssna och beakta medborgarnas perspektiv i en fråga. Är man redan klar över hur man vill besluta ska en dialog undvikas.

Kommunens verksamheter har tillsammans med förtroendevalda ansvar för att göra långsiktiga bedömningar av vilka frågor som tjänar på att involvera medborgarna i. Önskan eller behov av medborgardialog kan dock uttryckas av medborgarna själva. I de fall det är möjligt bör kommunens verksamheter och förtroendevalda då vara lyhörda och ta tillvara på engagemanget.

Nedanstående frågor bör ställas och de kräver ett ja innan man beslutar om medborgardialog i en fråga. Om svaret är nej eller det finns tveksamheter, bör en dialog med medborgarna inte föras.

- Är frågan påverkbar?
- Är jag/vi som beslutsfattare påverkbara?

Om svaret är nej och man vet att det finns ett medborgarengagemang i frågan bör informationsinsatser genomföras som både innefattar beslutet i frågan och varför beslut fattas utan medborgardialog.

Delaktighetsformer och metoder

Medborgardialog kan delas in i olika delaktighetsformer och metoder. Inför varje medborgardialog måste delaktighetsform och metoder beslutas utifrån det specifika fallet. Dialogens fråga, syfte, målgrupp och tillgängliga resurser avgör valet av delaktighetsform och metod. I takt med att kommuner möter allt fler komplexa samhällsutmaningar är det viktigt att tidigt uppmärksamma vilken typ av fråga som medborgardialogen hanterar. Vid en komplex fråga, som ofta är oförutsägbar, svårförstådd och inte kan hanteras av experter, behöver medborgardialogen anpassas till de förutsättningarna.

SKR har utvecklat en delaktighetstrappa som visar på olika typer av delaktighet i medborgardialoger, se figuren nedan.

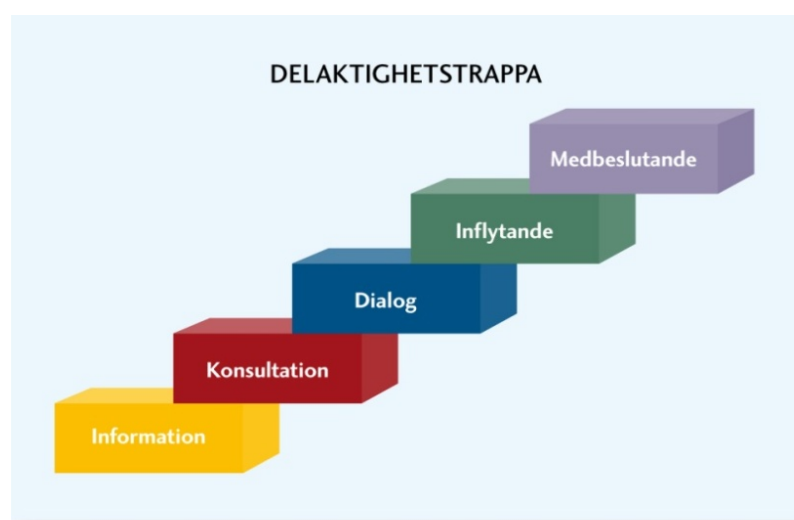

Bild: Delaktighetstrappan som beskriver vilken grad av inflytande medborgarna kan få i en specifik fråga. (Källa SKR, Sveriges kommuner och regioner)

De olika stegen i delaktighetstrappan har olika kännetecken och förknippas med olika typer av metoder. Det första trappsteget, "Information", innebär att medborgardialog inte genomförs utan att medborgarna endast delges information utan möjlighet att påverka. Ingen delaktighetsform är bättre än någon annan, istället fyller de olika funktion för olika typer av frågor. Olika metoder och delaktighetsformer kan kombineras inom ramen för samma medborgardialog. I tabellen nedanför ges exempel på vad graden av delaktighet innebär för en medborgardialog.

Tabell: Grad av delaktighet och vad delaktigheten innebär

Grad av delaktighet	Kännetecken	Medborgarna får	Metodexempel
Information	Envägskommunikation	Veta	Tidning, webb, trycksak, informationsmöte.
Konsultation	Insamling av synpunkter, förfrågningar och åsikter	Tycka	Enkätpanel, sms-panel, råd, fokusgrupper, enkäter, inlämnade förslag och synpunkter

Dialog	Diskussionsforum, ges möjlighet att i olika former möta andra för att föra dialog	Resonera	Open space, dialogcafé, webbforum, chatt, hearings, medborgarstämma.
Inflytande	Ges möjlighet att vara delaktiga under en längre period utifrån ett övergripande tema	Planera/Genomföra	Framtidsverkstad, gemensamma projekt, arbetsgrupp i komplex dialog
Medbeslutande	Gemensamt beslutsfattande	Bestämma	Rådslag med omröstning, medborgarbudget

Tierps kommuns ska följa utvecklingen av metoder och verktyg för medborgardialog och använda dem där de anses lämpliga. De digitala verktygens möjlighet att bidra till medborgardialogen ska tas hänsyn till.

Att ta beslut om medborgardialog: process och ansvar

Det är politikernas ansvar att definiera när det finns behov av medborgardialog. Behovet av medborgardialog kan uttryckas av medborgare själva och ska i så fall beaktas av den politiska organisationen.

Beslutet om att genomföra en medborgardialog kan antingen tas av kommunstyrelsen eller av kommunfullmäktige.

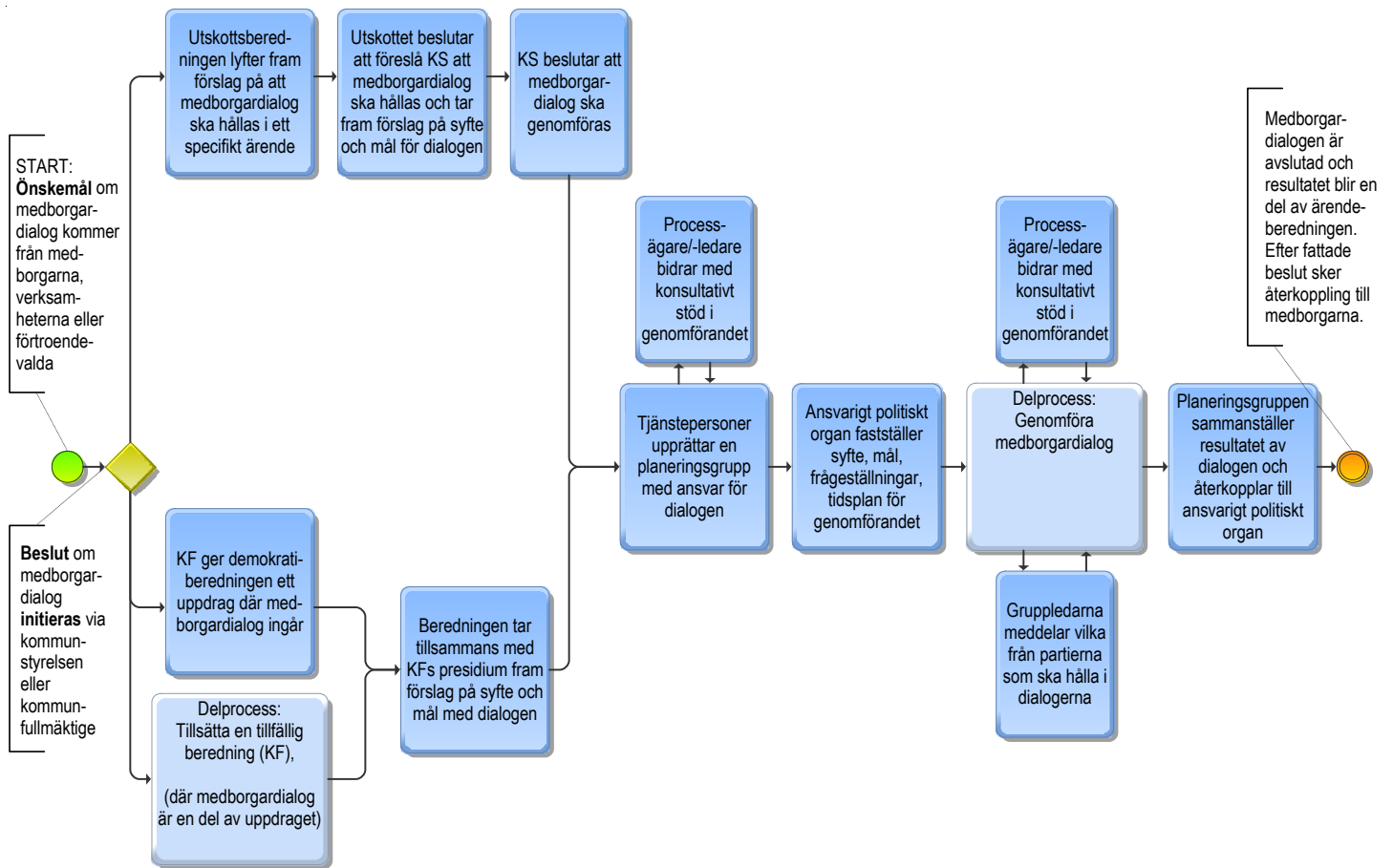
För att ett beslut ska fattas i kommunstyrelsen krävs att ett utskott föreslår att en medborgardialog ska genomföras. Frågan om en medborgardialog ska genomföras ska då väckas i utskottsberedningen och utskottet tar fram mål och syfte med dialogen.

När kommunfullmäktige fattar beslut om medborgardialog ges demokratiberedningen, eller en tillfällig beredning, ett uppdrag eller ett direktiv om att en dialog ska genomföras. Beredningen och kommunfullmäktiges presidium tar sen tillsammans fram syfte och mål med dialogen.

När beslut om att medborgardialog ska genomföras är fattat upprättar tjänstepersonerna en planeringsgrupp med ansvar för dialogen. Planeringsgruppens ansvar är att ta fram förslag på hur medborgardialogen ska genomföras. I planeringsgruppen finns kompetens om genomförande av dialoger samt verksamhetskunskap. Kommunens processägare/processledare för medborgardialog står för konsultativt stöd i genomförandet. Planeringsgruppen återkopplar planen för genomförande till utskottet/kommunfullmäktigeberedningen som slutligen beslutar om dialogens genomförande. I genomförandet av medborgardialogen är förtroendevalda alltid delaktiga och representerar den politiska organisationen.

Processen att besluta om en medborgardialog i Tierps kommun visualiseras i processkartan på nästa sida.

Bild Processen att fatta beslut om medborgardialog

Förklaringar till bilden

→ = flöde

 = aktivitet

 = annan process som anropas i denna process

Principer för medborgardialog

Medborgardialoger i Tierps kommun ska guidas av följande principer.

1. För frågor som innebär större förändringar och/eller har en långsiktig påverkan på samhället och som direkt berör de som bor, lever och/eller verkar i kommunen ska medborgardialog tidigt övervägas.
2. I varje medborgardialog ska frågans art, dialogens syfte, delaktighetsform, målgrupp och tillgängliga resurser bestämmas.
3. Tierps kommuns vision ska vara vägledande i dialogen.
4. Dialogfrågorna måste vara viktiga, angelägna och påverkbara så att medborgare upplever sitt deltagande som meningsfullt.
5. Alla medborgare ska ges goda förutsättningar att delta i medborgardialog. I varje medborgardialog ska särskild hänsyn tas till socioekonomiska villkor, ålder, kön, språk, och eventuella funktionsnedsättningar. Grupper som i hög grad är berörda men svåra att nå, ska prioriteras genom uppsökande arbete.
6. Resultatet av medborgardialogen ska i lämplig form redovisas och återkopplas till medborgarna. I långa beslutsprocesser och dialoger ska löpande återkoppling göras till medborgarna.
7. Resultatet av medborgardialogen är en del av styrningen i de politiska besluten och det ska framgå på vilket sätt hänsyn tagits till resultatet inför beslut.
8. Dialogprocessen ska utvärderas och utvecklas löpande. I de fall det är lämpligt och möjligt ska deltagande medborgare ges möjlighet att bidra till utvärderingen av processen.

Referenser

Sveriges Kommuner och Landsting (2012) Utveckla principer för medborgardialog.

Sveriges Kommuner och Landsting (2019) Medborgardialog i styrning.

Tierps kommun (2015) Vision för Tierps kommun.